

KIRJE LETHELLE

Pasi Ilmari Jääskeläinen

Tiedoksi sinullekin, rakas tyttäreni, että kertovat minun olleen hurmaava seuramies, sellainen sanavalmis veijari, joka syliin naisilla on paha tapa langeta. "Olisit tykännyt itsestäsi", minulle usein sanotaan. "Seurassasi oli mahdollonta ikävystyä." Toisaalta minua on syytetty pakkomielleiseksi Don Juaniksi, jolle naisten eroottinen valloittaminen oli yhtä luontevaa ja välttämätöntä kuin kirjojen lukeminen lukutoukalle.

Muunlaisiakin juttuja olen kuullut kerrottavan. Olenkin kerännyt kaskuja itsestäni muistikirjaan, jota käytän menneisyyden tutkimiseen. Jotkut niistä saavat minut toivomaan, että minäkin olisin tuntenut itseni. Toiset eivät.

Olin vuosia naimisissa. Selvästikään en antanut tämän seikan häiritä eloisaa rakkauselämäni, joka lienee jossain määrin tarkoitettu rangaistukseksi ensimmäiselle vaimolleni. Tuolloin koin hänen pettäneen minut - tai meidät - pahimmalla mahdollisella tavalla.

Alussa siis olin mitä olin ja sitten, täytettyäni 34, maistoin Lethen vettä ja minuuteni huuhtoutui pois.

Se, mitä nyt kerron, perustuu muistiinpanoihini. Ne puolestaan perustuvat enimmäkseen siihen, mitä minulle on kerrottu ja mitä minulle vielä tullaan kertomaan. Jotkut asiat ehdin kirjata muistiin diagnoosin ja lopullisen romahduksen välillä. Tarinani lukuisia aukkoja olen täyttänyt enemmän tai vähemmän valistuneilla arvauksilla. Osittain kysymys on silkasta fiktiosta ja fabuloinnista.

Minullahan saattaa olla kirjallisia geenejä: tulisihan sinusta, tyttäreni, rakastettu ja ylistetty kirjailija, jonka tuotanto jäisi elämään kirjallisuushistoriaan. Tällaisen poemin olen kirjannut itselleni muistiin, vaikka sellaista ei pitäisi sortua tekemään. Poemeja tulee ja menee eikä niihin ole viisasta takertua.

Siitä lisää myöhemmin.

Muistini tyhjentyminen alkoi miltei huomaamatta. Tapahtumien alkuvaihe lienee tuttu monista aikakauslehtien sairauskertomuksista: karkailevia nimiä, tunnistamista odottavia kasvoja ja loukkaantuneita ilmeitä, kadonneita silmälaseja, avaimia ja lompakkoja. Posti toi lehtiä ja tavaroita, joita en ollut tilannut. Töissä sotkeuduin sanoihin ja sekoitin numerot, joista minun oli tarkoitus huolehtia. Ihmiset ympärilläni käyttäytyivät oudosti. Kalendaristani löytyi merkintöjä, joita en itse ollut tehnyt. Minulle ei enää kerrottu asioita. En ymmärtänyt, mistä muut puhuivat.

Syytin tietokonetta ja sen ohjelmia, jotka selvästikin olivat seonneet. Pahoittelin päivittäin pienempiä ja isompia virheitä. Työkaverit ja pomo ensin ehdottivat ja sitten vaativat, että hakeutuisin työterveyteen. Laskin hampaita kiristellen leikkiä hajamielisyydestäni ja syytin stressiä.

Luin aikakauslehtiä ja mietin pitkään, olinko joutunut harvinaisen laajamittaisen ja järjestelmällisen työpaikkakiusaamisen uhriksi.

Satojen lehti- ja nettiartikkeleiden jälkeen päädyin siihen, ettei vika ollut tietokoneessa eikä muussa ihmiskunnassa vaan minussa. Raskauttava diagnoosi il-

meisesti olisi vain yhden lääkärikäynnin päässä. Alzheimer. AVH. Tai miltä kuulostaisi otsalohkorappeuma.

En halunnut mennä lääkäriin. Itsepetos on mainettaan parempi tapa ylläpitää toivoa, jonka totuus saattaa tympeässä vaihtoehdottomuudessaan murskata. Sitä paitsi kun asiaa tarkemmin mietin, kyse saattoi sittenkin olla vain väsymyksestä tai B-vitamiinin puutostilasta. Ostin mittavan valikoiman vitamiineja. Jonkin aikaa oloni tuntui paremmalta.

Eräänä iltana tulin selailleeksi valokuva-albumeita. Otsani puski suolavettä ja vatsaani väänsi. En tunnistanut valokuvien tilanteita enkä läheskään kaikkia ihmisiä. Vanhojen mustavalkokuvien aurinkoinen lapsi olin minä, mutta keitä olivat seurassani esiintyvät mies ja nainen, jotka vaikuttivat kuvan pojan vanhemmilta? Kuka oli pitkä nainen, joka näytti olevan usein paikalla, kun otettiin valokuvia? Perhetuttu? Täti tai isosisko ehkä? Huomasin, etten ollut varma, oliko minulla yleensä sisaruksia.

Uudemmissakin kuvissa oli häiritsevän paljon vieraita ihmisiä.

Olin alkanut aistia tutun pimeyden läheisyyden. Ensimmäisen kerran olin kohdannut sen lukiolaisena. Menossa oli ollut pitkävetäinen oppitunti kreikkalaisesta mytologiasta. Olin tullut kouluun, vaikka olin kuumeinen. Pyörrytti. Maailma lipui etäälle ja sitten pimeys putosi ja sen terävä reuna leikkasi minut irti kaikesta.

Lethe on yksi Haadeksen viidestä joesta, sanoi opettajan ääni tuhannen kilometrin päästä. Vajotessani tarrasin sanaan kuin hukkuva.

Lethe...

Kun tulin tajuihini luokan lattialla, muistin vain suunnattoman suuren kylmyyden ja pimeyden ja sen, että olin kuvitellut pienen käden äkkiä tarttuvan omaani kuin lohduttaen.

Kaksi vuosikymmentä siitä ja aivoissani tapahtunut muutosten sarja huipentui siihen, että kotini keikahti kuin karille ajanut laiva. Luulen istuneeni vessassa pytyllä, kun äkkiä koko elämäni alkoi upota unohduksen virtaan. Tajuntaani ikään kuin tihkui kylmää vettä, joka peitti minulta asioita, jotka vielä hetki sitten olivat olleet mielessäni.

Kuvittelisin pelästyneeni pahasti. Kompuroin ulos vessasta ja etsin vaimoani Leilaa. Olin kauhuissani ja yksin. Halusin nähdä hänen lempeät kasvonsa ja tuntea hänen rauhoittavan kosketuksensa. Oli yö. Ihmettelin varmasti hänen poissaoloaan. Yritin kovasti muistaa, oliko hänellä jokin meno. Soitin hänelle. Helpotuksekseni hän vastasi heti.

Kun aloin selittää tilannetta, puhelu katkesi.

Soitin uudestaan viisi tai kuusi kertaa. Lopulta hän suostui kuuntelemaan. Pelästynyt ääneni vakuutti hänet siitä, etten pilailut.

Vaimoni muistutti, ettei enää asunut samassa osoitteessa kanssani. Hänhän oli muuttanut pois jo puoli vuotta aikaisemmin, kai muistin? Olimme hakeneet avioeroa. Kuulemma tiesin hyvin, miksi.

En muistanut enkä tiennyt. Tiesin vain, että halusin painaa pääni hänen syliinsä ja saada lohtua.

Vaimoni ääni selitti, että nyt minun pitäisi levätä ja mennä heti aamulla lääkäriin. En pystynyt palautta-

maan mieleeni hänen kasvojaan. Lethen kylmä vesi oli pessyt piirteet pois mielestäni.

Delfoilainen dementia.

Valkoinen miljö. Tupakantuoksuinen nainen valkoisessa takissa ja mies nuhruisessa puvussa. Tohtori hymyili kiusaantuneesti. Ponnistelin näyttääkseni kohteliaan kiinnostuneelta ja kätkeäkseni paniikin. Kokeita oli tehty enemmän kuin välitin laskea. Diagnoosi riippui välillämme kuin outo vitsi.

Tohtori ojensi vihkosen, jossa kerrottiin sairaudestani. Hän selitti.

Kyse oli kohtuullisen harvinaisesta aivojen häiriötilasta, joka oli sukua déjà vu -ilmiölle. Menneisyyden menettäisin, siltä osin muistini tuhoutuisi, mutta menneen sijasta muistaisin tulevan. Tai *luulisin* muistavani, tohtori kiirehti tarkentamaan kuivasti naurahtaen. Joustavan ihmismielen tapa kompensoida kärsimäänsä vauriota. Tietenkään lääketiede ei kannustanut ketään uskomaan harhoihinsa.

Nyökkäsin. Mieleeni nousi muistikuva, jossa soitin tohtorille kotiin ja sanon hänen olleen väärässä – muistan todellakin tulevaisuuden ja siitä löytyy todisteitakin, jos tohtori sellaisia kaipaa. Hetken hiljaisuuden jälkeen tohtori vastaa särkyneellä äänellä, että siltähän se tosiaan vaikuttaa. Sitten hän kiittää soitosta ja varoituksesta ja pahoittelee, ettei aikoinaan sitä uskonut. Ennen puhelimen sulkemista hän lisää vielä, ettei enää työskentele lääkärinä, koska keuhkosityö on terminaalivaiheessa.

Tohtori katsoi minua tutkivasti, sai yskänpuuskan ja hymähti: - Pikkuinen tupakkayskä. Pitäisi lopettaa,

tiedän kyllä, paha tapa lääkärille erityisesti, mutta... Niin. Jos tulee jotain kysyttävää, soittakaa minulle.

Mietin hetken ja sanoin sitten: - Anteeksi, mutta jos te ette lopeta, te tosiaan saatte syövän. Sellaisen asian minä nyt kuvittelen muistavani.

Hän rypisti otsaa, kirjoitti lapulle nimensä ja numeronsa, johon soittaisin yöllä kuukausia tai ehkä vuosia myöhemmin, jos tulevaisuutta koskevaan muistikuvaani oli luottaminen.

Päätin kirjoittaa keskustelun muistiin ennen kuin unohtaisin sen ja näköjään kirjoitinkin. Kiitin ja lähdin hoitajan mukaan.

Seuraavat päivät vietin kotona seuraten avuttomana, kuinka Lethen vesi teki tuhojaan. Menneisyyteni haurastui, mureni ja sortui samalla kun kirjoitin ja sanelin sitä muistiin niin paljon kuin vain ehdin. Viimeiset vuodet olivat suurelta osin jo menneet. Avioliitostanikin olivat jäljellä vain onnelliset alkuajat. Muistin kuitenkin yhä hämmästyttävän paljon. En ollut aiemmin tullut ajatelleeksi, miten massiivinen rakennelma kolmenkymmenen vuoden kokoinen menneisyys on, eihän terve ihminen tietenkään tuollaisia mieti. Ihmisiä, paikkoja, tapahtumia. Matkat Pariisiin, Tukholmaan, Prahaan. Opiskeluaikojen romanssit. Oivallukset luennoilla. Kaikki lapsuuteni miljööt. Tappelu naapurin pojan kanssa, joka pilkkasi kaurista mutta surullista tätiäni. Isän vihaisuus ja ajoittaiset hyvät hetket. Tuntikausien yölliset keskustelut äidin kanssa ja hänen hellä kosketuksensa hiuksissa, kun teeskentelin nukkuvani. Mummolan vintillä lukemani Aku Ankat, Tarzanit ja Valitut Palat. Korttipelit mummon kanssa. Piknikit ja teatterireissut, joille tädit minua kiikut-

tivat. Kirjat, joita he lukivat minulle ääneen. Ensimmäinen suudelma. Ensimmäiset seksikokeilut.

Kaiken tämän halusin saada talteen, mutta olin liian hidas.

Olin paljastamassa sanelukoneelle intiimejä yksityiskohtia poikuuteni menetyksestä, kun tytön nimi ja kasvot äkkiä liukenivat pois. Aikani muistia harottuani tajusin, etten tavoittanut muitakaan naisiani. En nimiä, kasvoja, vartaloita enkä kosketuksia. En nautintoa. Muistot seksuaalisista kokemuksistani olivat paenneet kasvavan tyhjyyden tieltä kuin villihanhet.

En osaa sanoa, miten reagoin. Ehkä mykistyin surusta. Ehkä itkin. Saatoin heitellä esineitä. Kun nyt ajattelen asiaa, näen itseni nyyhkyttämässä ääneen kuin eksynyt lapsi.

Sisälleni oli avautunut 34 vuoden kokoinen tyhjä tila. Menneisyys oli amputoitu. Minut oli koverrettu ontoksi. Sieluni oli louhittu, murskattu ja levitetty tuuleen.

En ollut varsinaisesti invalidi: osasin yhä puhua, liikkua, laskea ja käyttää kodin laitteita. Tiesin kuka oli presidenttinä. Tiesin, miten chilikastiketta tehtiin ja milloin toinen maailmansota päättyi. Kaiken henkilökohtaisen kuitenkin olin menettänyt. Minulla oli tietoa mutta ei muistoja. Tunsin itseäni ympäröivän maailman, mutta oli kuin en olisi itse koskaan elänyt siinä.

Elin joitakin päiviä olemattomassa olotilassa. En tiedä, vierailiko luonani sukulaisia tai ystäviä. Jos vieraili, en varmaankaan tunnistanut heitä. Kotisairaanhoidaja kävi välillä varmistamassa, että ruumiini toimi yhä.

Mieleni haamu harhaili manan majoilla yrittäen kaiketi tuntea jotain – edes surua, tuskaa ja vihaa, joiden

uumoilin virtaavan omina vuolaina jokinaan jossain lähellä.

Mutta miten surra, kun ei tiedä, mitä kaikkea on menettänyt. Surukin on rikkautta, sillä siihen liittyy aina kaipaava, kaunis muisto. Tyhjyydestä sikiää vain tyhjyyttä.

Kuljeskelin edestakaisin sisäisen Letheni rannalla siltä varalta, että se sittenkin luovuttaisi minulle takaisin jotain. En uskaltanut edes toivoa paljon. Minulle olisi riittänyt aivan pieni muisto, jota vaalia.

Päivät kuluivat. Sitten löysin jotain. Kuin simpukankuoria autiolla rannalla. Värikkäitä, kauniita.

Poimin niitä tutkittavaksi.

Kuinka kiihdyttävä havainto! *Muistoja! Täynnä ihmisiä ja tapahtumia!*

Ja minä itse niissä...

Vähitellen huomasin, ettei kyse ollut menneisyydestä. Avautuvissa muistikuvissa puhuin ihmisille tilanteestani reippaaseen sävyyn ja olin selvästi päässyt pahimman yli. Yhdessä hivelen naisen paljasta vatsaa, raaputan rakastelusta tahmaisista muniani - anteeksi vulgaariuteni, tyttökulta, mutta minun tilanteessani alkaa arvostaa yksityiskohtia - ja selitän:

*Ei minulla mitään tarttuvaa sairautta ole, älä kultase-
ni hermostu, vaan delfoilainen dementia. En siis muista men-
neisyyttäni muutamaa tuntia kauemmaksi. Juuri nyt en tiedä
edes, olemmeko kohdanneet aikaisemmin, koska jos poemiini on
luottaminen, ihan kohta keräät vaatteesi ja ryntäät tuohtuneena
pois etkä suostu sanomaan mitään, mikä on sääli, mutta muis-
tan seuraavat kohtaamisemme. Niitä on tällä haavaa vain kaksi,
mutta poemit muuttuvat usein. Ensimmäinen kohtaaminen*

tapahtuu kahden viikon kuluttua tavaratalon liukuportaissa. Käännyt ja olen takanasi. Katsot minua odottavasti mutta et sano mitään. Älä loukkaannu, en nimittäin tunnista sinua – paitsi jos siouutat epäuskoisuutesi ja pyyhit tämän poemini ja luot uuden esittelemällä itsesi minulle uudestaan liukuportaissa ja muistuttamalla tästä tapaamisesta ja sen luonteesta. Jos teet sen, muistan sen kaiken jo nyt. Mikäkö poemini on? Potentiaalinen ennakkomuisto. Käytämme sanaa delfoilaisten tukiryhmässä. Anteeksi, näen, että tämä hämmentää sinua... Ei, en yritä pilaila kanssasi, olen pahoillani, jos niin luulet... No mene sitten... Sekavaahan tämä on, en voi kieltää, mutta elämäni on mitä on.

Otin esille muistikirjani.

Epätoivon tilalle oli tullut kasvava innostus ja vimma. Olin sentään oman jälleensyntymäni äärellä.

Muistikirja muistutti: *Tohtorin mukaan sairauden edetessä luulen muistavani tulevaisuuden. Se kuitenkin on vain mielen tapa kompensoida kärsimäänsä vauriota. Kyse on harhoista. Älä usko niihin.*

En kuitenkaan halunnut olla uskomatta. Eihän minulla ollut mitään muutakaan kuin nämä uudet... (Tässä kohdassa tein merkintöjä muistikirjaan. Piirsin suuren kysymysmerkin tohtorin varoitusten päälle.)

Uudet mitkä?

Uudet, kummalliset muistoni. Aarteeni. Tulevaisuuden sirpaleet, jotka saattaisivat toteutua sellaisinaan tai toisaalta olla toteutumattakin. Minun poemini. Kirjoitin niitä muistiin siltä varalta, että menettäisin nekin.

Tietenkään en nähnyt koko tulevaisuuttani. Se hän oli useiden kymmenien vuosien kokoinen. Liian suuri kerralla hahmotettavaksi. Muistin tulevaisuudestani

vain tärkeimmät asiat ja vaihtelevan valikoiman enemmän tai vähemmän merkityksettömiä yksityiskohtia. Kun ponnistelin, mieleen nousseet kuvajaiset tarkentuivat, täydentyivät ja joskus vääristyivät. Muistilla on rajoituksensa, suuntautuupa se menneeseen tai tulevaan. Hyvä niin. Muistinmenetystäkin julmempi kohtalo olisi omata muisti, joka ei koskaan petä.

Näin siis sain elämäni takaisin, kovin erilaisena mutta käyttökelpoisena kuitenkin. Uskaltauduin taas ihmisten ilmoille. Kävin kaupungilla, ostoksilla, baareissa.

Opettelin tekemään koko ajan muistiinpanoja, koska työmuistini ulottui vain muutaman minuutin päähän menneisyyteen. Tulevaisuuden muistaminen kuitenkin auttoi operoimaan nykyhetkessä.

Se toki vaati totuttelua. Kun baarissa antauduin juttusille ihmisten kanssa, huomasin tietäväni etukäteen, kuinka keskustelu tulisi etenemään. Kaikki sanottu kuulosti tutulta sillä hetkellä kun repliikit kuulin. Seuraavien päivien aikana luin yhä uudestaan lääkärin varoituksen tulevaisuutta koskevien muistikuvien valheellisuudesta ja mietin asiaa. Lopulta päätin tehdä testin.

Baarin takaosassa istui yksin vaalea nainen. Ei erityisen kaunis. Pikemminkin keski-ikäinen kuin nuori. Kyllin viehättävä herättääkseen minussa haluja. Katseemme kohtasivat. Ruskeat silmät. Pidin niistä. Mieleeni nousi hänen nimensä: *Silja*. Kirjoitin muistikirjaan nimen ja yhteenvedon siitä, mitä muistin hetken kuluttua alkavasta keskustelustamme. Sitten lähestyin häntä. Hän esittäytyi Siljaksi. Juttelimme. Tein samalla muistiinpanoja.

Silja kysyi, mitä kirjoitin.

Hetken mielijohteesta sanoin olevani kirjailija ja hahmottelevani uutta romaania. Mielestäni toimin spontaanisti. Mutta kun vilkaisin edelliselle sivulle, huomasin kirjoittaneeni: *S kysyy, mitä kirjoitan. Esittäydyn kirjailijaksi. Saan hänet kiinnostumaan.*

Tähän saakka Silja oli vaikuttanut hajamielisen ystävälliseltä. Nyt hän sähköistyi ja lausui repliikin, jonka olin kirjannut edelliselle sivulle: *Kirjailija? Ihan totta? En lue koskaan kirjoja, mutta kirjailijat ovat kiinnostavia. Kerrohan: jos me päädyimme tänään sänkyyn ja saat minulta ikimuistoista seksiä, mahdanko löytää itseni myöhemmin sinun kirjastasi?*

Kysymys oli näennäisen kepeä. Muistin kuitenkin, kuinka epätoivoisen kiihkeästi hän yrittäisi tehdä minuun sängyssä vaikutuksen. Vastasin myöntävästi. Poem oli vastustamaton.

Niinpä menimme asunnolleni ja sänkyyn. Jos kokemus olikin tarkoitettu ikimuistoiseksi, minun päästäni se haihtui heti tapahduttuaan. Huomasin makaavani sängyssä alastomana ja katselevani laiskasti pukeutuvaa blondia. Muistin hänestä vain sen, mitä hän sanoisi juuri ennen lähtöään. Kirjoitin sen muistikirjaan: *Toivottavasti tykkäsit. En ole ikinä ennen tehnyt tuollaisia juttuja. Millaisia kirjoja sinä sanoitkaan kirjoittavasi?*

Tulevaisuuden muistaminen siis vaikutti todelliselta ilmiöltä. Asiasta väitellään toisinaan kiivaastikin delfoilaisten dementikkojen tukiryhmässä, jonka kokouksesta löysin itseni puolisen vuotta myöhemmin. Jo sitä ennen olin tehnyt muistiinpanoja ryhmää koskevista poemeista.

Siinä vaiheessa jäseniä oli parisenkymmentä. Joka viikko tuli kaksi tai kolme uutta. Jotkut muistelivat, että vuosien varrella jäsenmäärä kasvaisi jopa satoihin ja uusia ryhmiä perustettaisiin. Syystä tai toisesta delfoilainen dementia on yleistymään päin. Sen väitetään johtuvan milloin mistäkin - elintarvikkeiden lisäaineista, auringonpilkkujen muutoksista, viruksesta, uusien elektronisten laitteiden säteilystä. Täydelliseen yksimielisyyteen ei päästä minun elinaikanani.

Kolmannella käynnilläni olin epämääräisen hermostunut. Poemini lipsuivat kuin märät saippuat. Yritin keskittyä muistikirjaani. Ilmeisesti olin Siljan jälkeen harastanut seksiä kaikkiaan kolmen eri naisen kanssa. He olivat Anna, Helena ja Noriko. Olin tehnyt heistä muistiinpanoja poemieni perusteella ja mahdollisuuksien mukaan myös itse kokemuksen aikana tai heti sen jälkeen. Olin alkanut kirjoitella muistiin joitakin asioita myös Johannasta ja Birgitasta, jotka tapaisin lähitulevaisuudessa.

Anna. Pulleahko kikkarapää. Oraalinen fiksaatio, kikkattaa ja hyräilee sängyssä, tuoksuu karamelleilta. Purskahtaa lauetessaan itkuun, josta ei ole tulla loppua. Tapaamme neljä tai viisi kertaa. Sen jälkeen hän ilmoittaa olevansa naimisissa ja lähtee.

Helena. Hento, hoikka ja arka. Alastomana hämmästyttävään karvainen, melkein kuin apinanaaras. Kiihottuu hitaasti mutta vauhtiin päästyään puree, raapii ja murisee kuin pikkupeto. Vaateliias, ilmeisen mahdoton tyydyttää täydellisesti. Pelottava. En ota yhteyttä ensimmäisen kerran jälkeen. Soittelee perään viikon verran. Heittää lopulta kiven keittiön ikkunan läpi.

*Noriko. Japanilaissyntyinen runojen ystävä. Passiivinen sängyssä, pitää silmät kiinni, sallii kaiken ja kehottaa kuis-
katen tekemään erilaisia outojakin asioita, nauttii, ei kuiten-
kaan reagoi näkyvästi mitenkään. Livahtaa pois mitään sano-
matta. Käy vielä kaksi kertaa, sitten katoaa.*

Tekstit olivat kammottavan onttoja yrityksiä kuva-
vata monivivahteisia kokemuksia, jotka olin luonnollises-
ti jo unohtanut. Luin niitä läpi yhä uudestaan ja pinnistin
mielikuvitustani dramatisoidakseni niistä keinotekoisia
muistoja. Delfoilaisena dementikkona pystyn kuitenkin
nauttimaan vain niiden kokemusten muistoista, jotka
ovat vasta tulossa. Mitä lähempänä niiden toteutuminen
on, sitä kirkaammiksi ne käyvät.

Johanna ja Birgitta kuitenkin olivat vielä tulevai-
suudessa ja heidät muistin valokuvantarkasti. Pyörittelin
mielessäni Johannan sotaisan tummakärkisiä törörintoja
ja hänen väkivaltaista sänkykäytöstään ja Birgitan ker-
manvaalean kujeilevaa olemusta ja pakaroiden suolai-
suutta. Nautin poemeistani, mutta samalla minua ahdisti
ajatella, että kun lopulta todella tapaisin heidät ja jättäisin
jäljen itsestäni heidän muistiinsa, kadottaisin samalla
omat muistoni heistä. Yritin turhaan muistaa, miltä tun-
tuisi olla muistamatta. Delfoilaisen dementian säännöt
eivät ole helppoja hahmottaa, vaikka siitä kärsivä tietää-
kin poemiensa kautta heti alussa lähes kaiken, mitä ikinä
tulee sairaudestaan oppimaan.

Merkillinen vaihtokauppa, joka toistui joka kerta
poemin toteutuessa, oli kuin Danten ironinen rangaistus
aiemmasta elämästäni, jossa janosin kokemuksia ja kerä-
sin muistoja naisista kuin filatelisti postimerkkejä. Toi-
voin taas kerran, että osaisin kirjoittaa paremmin, tai

vaikka maalata tai säveltää niin että saisin tulevista kokemuksista talteen edes jotain.

Olin yrittänyt tallentaa kokemuksiani valokuvien avulla. Kuvissa kuitenkin oli minulle täysin vieraita ihmisiä. Oli kauheaa ajatella, että he muistivat ja tiesivät minusta kaikenlaista intiimiä ja voisivat milloin tahansa palata yhteisiin hetkiimme kuin salavihkaiset tirkistelijät, muistaen intiimitapani ja alastomuuteni.

Kuvat alkoivat inhottaa minua. Hävitin ne ja piilotin kameran.

Olin kokeillut myös elämäni videoimista. Kaikki tukiryhmässä kokeilivat sitä jossain vaiheessa. Useimpien lailla huomasin, etten pystynyt katsomaan nauhoituksia. Armottomassa totuudellisuudessaan kamera on surkea muistin korvike. Sitä paitsi poemit ovat kaikessa häilyvyydessäänkin kiinnostavampia kuin menneisyyteen tuijottaminen. Delfoi-ryhmäläiset tapaavat sanoa: *Miksi muurehtia jotain jo taakse jäänyttä, kun voi keskittyä muistelemaan tulevia iloja!*

Sitten ryhmäläisten eteen asteli hoikka, ruskeatukkainen nainen, jonka huulilla oli pysyvä ironinen hymy. Emme tietääkseni olleet koskaan aiemmin tavanneet. Silti olin jo jonkin aikaa tuntenut hänet paremmin kuin itseni. Olin kuitenkin kuvitellut, että tapaisimme toisemme vasta vuosia myöhemmin.

- Hei kaikki. Kuten poeminne varmaan kertovat, olen Amalia ja kärsin delfoilaisesta dementiaasta. Sain diagnoosin kaksi vuotta sitten. En kai ole koskaan ennen käynyt täällä. En tiedä, miksi ja miten tulin tänään tänne, minulla kun ei ole minkäänlaisia muistiinpanoja tästä päivästä, mutta tässä näköjään olen...

- Hei, Amalia...

Kaikki tervehtivät tulokasta ja kuuntelivat sen jälkeen hänen selviytymistarinaansa.

Amalia puhui, kunnes katseemme kohtasivat. Hän sekosi sanoissaan ja vaikeni. Mieleepi nousi poem, jossa suutelemme kiihkeästi sateessa. Vilkaisin ikkunaa. Päivä oli ollut aurinkoinen ja oli yhä.

Jos paikalla oli ei-delfoilainen tarkkailija, hän ei voinut mitenkään käsittää, mitä oli tekeillä. Tilanne kävi yhä oudommaksi, kun kaikki kääntyivät katsomaan minua ja Amaliaa aurinkoisesti hymyillen.

Ennen kuin kukaan ehti sanoa mitään, kirjoitin muistikirjaani, jotten unohtaisi: *Meitä onnitellaan. Kaikki muistavat kihlauksemme vuoden kuluttua ja häät pari kuukautta sen jälkeen. Olemmehan tuleva aviopari.*

Saimme aplodit.

Minua huimasi. Jokin oli muuttunut, poemit kieppuivat, asiat olivat tapahtuneet toisin kuin olin aikaisemmin muistanut.

Johannaa ja Birgittaa koskevat poemit kauhtuivat nopeasti Amaliaa koskevien muistojen tieltä. Ryhmässä sanottiin usein, ettei poemeihin kannattanut kiintyä, sillä kun kausaliteetit toisinaan törmäilivät ennalta-arvaamattomasti, suistuivat raiteiltaan ja käynnistivät ketjureaktion, myös tulevaisuus muuttui.

Ei liene vaikea uskoa, että predestinaatio on delfoi-piireissä suosittu puheenaihe.

Amalia oli istunut edessä. Nyt hän tuli viereeni takariviin. Hänelle tehtiin tilaa.

Kätemme tarttuivat toisiinsa. Emme pystyneet puhumaan. Poemit pauhasivat koskina molempien mielessä asettuessaan uusiin asemiin.

Seuraava puhuja meni eteen ja aloitti tarinansa.

Vähitellen ikkuna tummeni. Kun vesi alkoi ropista kattoon, me Amalian kanssa katsoimme toisiimme, nousimme ja lähdimme.

Vielä samana iltana hän haki asunnostaan tärkeimmät tavaransa ja muutti luokseni.

En tiedä, mitä tapahtui seuraavan viikon aikana. Ehkä puhuimme koko ajan edessämme häämöttävästä vuosikymmenten kokoisesta yhteisestä tulevaisuudesta. Ehkä rakastelimme. Ehkä vain katsoimme televisiota yhdessä. Jotain voi yrittää päätellä siitä, ettei kumpikaan tullut tehneeksi muistiinpanoja. Kun viikon kuluttua otin jälleen muistikirjan esille, huomasin kirjaamani poemin, jonka mukaan olimme suudelleet heti kokouspaikan ulkopuolella, sateessa, katulamppujen alla, ja märällä taivaalla ylitemme oli lipunut keltainen ilmalaiva.

Näytin tekstin Amialle. Hänen silmiinsä nousi kyyneliä ja hän vaati minulta lupauksen, että muistuttaisin häntä säännöllisesti.

Delfoilaisten dementikkojen romansseissa on omat hankaluutensa, mutta kun lempi roihahtaa, asiassa edetään nopeasti. Miksi viivytelläkään, kun yhteinen tulevaisuus kerran on kirkkaana kummankin mielessä. Harkinta-aikaa ei tarvita. Osapuolet tuntevat toisensa parhaiten heti suhteen alussa, koska kaikki tärkeimmät yhteiset kokemukset häämöttävät vielä enemmän tai vähemmän

kirkkaina edessäpäin eikä asioita ole vielä koettu unohtuksiin.

Jokainen yhdessä eletty päivä muuttaa osapuolet vähän vieraammiksi toisilleen, kun kauniit muistot käyvät yksi kerrallaan toteen ja unohtuvat. Suhteen alkuaikojen syvyys katoaa vähitellen ja lämpimän yhteisyyden tilalle tulee sitä jännitystä, joka liittyy siihen, etteivät puolisot enää tunnekaan toisiaan läpikotaisin.

Kun yhteinen aika loppuu, delfoilaiset havahtuvat siihen, että elävät muukalaisen kanssa. Silloin lähdetään ilman muistoja eri suuntiin. Jos suhde päättyy toisen kuolemaan, leski istuu hautajaiset läpi kuivin silmin sikäli kuin lainkaan vaivautuu paikalle. Arkussahan makaa hänelle täysin vieras ihminen. Ei muistoja, ei tunteita.

Muistiinpanoistani näen mieltäväni silloin tällöin elämäni ennen sairastumista. Mies, joka olin, oli sentään vuosia naimisissa. Tyttäreni, olenko jo kertonut sinulle, että isäsi sanotaan ennen sairastumistaan olleen hurmaava seuramies, sellainen sanavalmis veijari, joka syliin naisilla on paha tapa langeta, ja että minua on syytetty jopa Don Juaniksi?

No, delfoilaiset kuulevat itsestään kaikenlaista. Kun on menneisyytensä osalta kuulopuheiden varassa, kannattaa olla tarkka sen suhteen, kenen juttuja itsestään suostuu kuuntelemaan. Tarvitaan riittävän monta näkökulmaa. Olenkin kerännyt juttuja itsestäni muistikirjaan, jota käytän menneisyyden tutkimiseen. Mukana on myös entisen vaimoni kertomus siitä, joka olin.

Elettyämme Amalian kanssa muutamia kuukausia ovellemme ilmaantui eräänä iltapäivänä kaunis, tyylikkäästi pukeutunut nainen.

Olin yksin kotona. Muistin Amalian palaavan vasta myöhään illalla ja kertovan, että hän oli innostunut shoppailemaan niin, että oli menettänyt ajantajunsa. Hänellä olisi minulle myös yllätyslahja: delfoilaisille suunniteltu sähköinen älymuistikirja. Ajatus oli ilahduttanut minua suuresti koko päivän. Harmitti, että jo muutaman tunnin kuluttua saisin lahjani ja unohtaisin yllätyksen tuottaman ilon.

Delfoilaisten ollessa kyseessä yllätyksen käsite on tietenkin kyseenalainen. Olemme vaikeasti yllätettäviä. Lahjojen ja muiden iloisten sattumusten tuottama riemu ei kuitenkaan pienene siitä, että ne muistetaan joskus vuosiakin etukäteen. Ihmismuisti ei myöskään ole täydellinen, suuntautuipa se menneeseen tai tulevaan. Voimme yllättyä aidosti, kun jokin asia kertakaikkisesti pääsee lipsahtamaan mielestä ennen tapahtumistaan. Minulle kävi näin ovellemme ilmestyneen naisen suhteen. Hän tuijotti minua mitään sanomatta. Tilanne kävi vaivaannuttavaksi. Vain pari sekuntia ennen kuin poem toteutui, muistin naisen esittäytyvän entiseksi vaimokseni Leilaksi, joka oli tullut hakemaan allekirjoitustani avioeropapereihin.

Kättelimme. Kun sanoin oman nimeni, nainen naurahti, huokaisi ja sanoi, ettei se ollut tarpeen – hän muisti minut melko hyvin vuosia kestäneestä avioliitostamme.

Keitin kahvit ja juttelimme. Hänen luvallaan nauhoitin keskustelun. Olin utelias tietämään jatkossakin,

millaisen miehen kanssa hän oli mielestään ollut naimisissa. Poem entisen vaimoni kertomuksesta oli nyt kirkkaimmillaan, mutta pian se katoaisi kokonaan ja sen jälkeen olisin muistiinpanojeni varassa.

Ensimmäiset vuodet olivat ihania, täynnä iloa. Sinä olit ihana. Minäkin, kai. Meillä oli haaveita. Minulla on ihania muistoja niistä ajoista. Kiitos niistä! Puhuimme, että hankkisimme lapsia. Sinä halusit isäksi heti, minä sitten joskus. Sovimme, että meidän olisi järkevää luoda ensin uraa, jotta voisimme antaa lapselle hyvän ja rikkaan elämän sitten, kun se lopulta tulisi.

Sitten elämämme jotenkin haalistui. Minä taisin masentua pikkuisen. Nykyhetki tuntui merkityksettömältä ja tulevaisuus harmaalta. Luulin saaneeni mahataudin. Olinkin tullut raskaaksi. En sanonut sinulle mitään. Tiesin, ettei ollut sopiva hetki, ei vielä. En jaksanut, ja töissäkin oli sellainen tilanne, etten minä mitenkään voinut...

Niinpä minä sitten keskeytin raskauden kaikessa hiljaisuudessa. Ajattelin säästää tunteitasi pitämällä tapahtuneen omana tietonani. Oloni on kamala. Kuvittelin, että unohtaisin vähitellen koko asian. Kerroin kuitenkin eräälle ystävättäreille ja eräillä kutsuilla hän lipsautti asian juovuspäissään sinulle. Ehkä se ei ollut vahinko, hän oli aina kadehtinut sinua minulta. Sinä käännyt katsomaan minua ja tunsin muuttuvani silmissäsi kiveksi. Sanoit, ettet voinut hyvin, ja lähdit pahoitellen kotiin nukkumaan.

Muistan hyvin seuraavan aamun. Istuimme aamiaispöydässä. Odotin, että sinä huutaisit minulle. Toivoin sitä. Halusin, että sinä löisit minua niin että vuotaisin verta ja luuni katkeaisivat, sinua katsoessani tajusin ansainneeni sen ja jotain vielä pahempaa. Mutta ei. Sinä vain katsoit minua niin kuin olisit ensimmäisen kerran nähnyt minut selvästi. Katsoit

suoraan sisälleni, sinne jääneeseen tyhjään kohtaan, johon alkoi sattua. Kun sinä sitten pyysit ihan tavallisella äänellä minua ojentamaan marmeladirasian, tiesin, ettei paluuta entiseen olisi.

Voi Luoja, kuinka julma sinä olitkaan! Pahinta oli, että sinä olit kaiken aikaa ystävällinen minua kohtaan. Me lakkasimme kokonaan riitelemästä. Olit aina etäinen, viileä ja ystävällinen. Jos minä yritin haastaa riitaa, sinä katsoit minua ja hymyilit, ja sen kauhean hymyn takana sinä vihasit minua. Jossain vaiheessa huomasin, että sinulla oli muita naisia. Et sinä huoraamistasi minun kasvoihini hieronut, mutta vähitellen se kävi yhä selvemmäksi. Kului pari vuotta. Suljin silmäni seikkailuiltasi. Päätin suoda ne sinulle. Arvelin, että kärsimykseni hyvittäisi tekoani vähän kerrallaan ja lopulta saisin anteeksi.

Sitten kerran siivotessani taloa tulin avanneeksi kirjoituspöytäsi laatikon. Löysin nipun kirjeitä. Olit kirjoittanut ne tulevalle tyttärellesi – olit vakuuttunut siitä, että saisit nimenomaan tyttären. Ensimmäinen oli kirjoitettu, kun olimme seurustelleet kolme kuukautta. Kerroit siinä tulevalle tyttärellesi löytäneesi elämäsi naisen, josta tulisi hänen äitinsä. Myöhemmissä kirjeissä kuvailit minua niin ihanasti kuin vain rakastunut mies voi naista kuvailla. Selitit tyttärellesi, että olit aina ihailut naisia – omaa äitiäsi, tätejäsi ja isoäitiäsi, joihin kaikkiin sinulla oli lapsena ollut lämmin ja läheinen suhde - ja että halusit siksi saada oman tyttären, josta huolehtia, jonka kasvua seurata ja jota suojella.

Kerroit myös, että surit elämäsi naisten kärsimyksiä. Isäsi oli depressiivinen juoppo, josta äitisi joutui huolehtimaan, kunnes isäsi sai juovuspäissään puukon rintaansa. Yksi tädeistäsi oli naimisissa väkivaltaisen miehen kanssa ja aina mustelmilla. Toinen menetti auto-onnettomuudessa puolisonsa ja

kärsi itse loppuikänsä hirmuisista kivuista. Isoäitisi riutui viimeiset vuotensa syöpäpotilaana. Lupasit monessa kirjeessä tehdä kaikkesi, jottei tyttäresi joutuisi koskaan kärsimään samalla tavalla.

Viimeinen kirje oli päivätytty kaksi päivää niiden kutsujen jälkeen, joissa sait tietää.

Siinä luki vain: "Rakas tyttäreni."

*Kirjeet luettuani tajusin, ettet voisi koskaan unohtaa tai antaa anteeksi. Ilmoitin, että haluan erota. Sinä hymyilit minulle sanomalehden yli ja pyysit ojentamaan marmeladirasi-
an.*

Entisen vaimoni kertomus kertoo paljon siitä, kuka joskus olin ja miksi. Tuntisin kai katumusta, jos kokisin todella olleeni tuo mies. Hänet kuitenkin on pesty minusta Lethen vedellä.

Hänen puolustuksekseni on sanottava, että julmuus vaimoa kohtaan kumpusi rakkaudesta tyttäreensä sinuun, joka odotat olemattomuudessa ja kaiketi tartuit isääsi kädestä jo kun hän nuorukaisena ensimmäisen kerran tuli vajonneeksi Letheen.

Tuo kivisydämiseksi päätyneet mies oli sinun isäsi siinä missä minäkin, ja jos meitä ei muu yhdistä, niin ainakin rakkaus sinuun.

Amalia tuli lopulta kotiin ja sain elektronisen älymuistikirjani. Sen avulla on helpompi hallita muistiinpanojaan erilaisissa tilanteissa. Tätä kirjettä kirjoittaessani olen samalla sanellut sen muistiin niin vanhoja merkintöjani kuin niitä kallisarvoisia poemejakin, jotka käsittelevät minun ja Amalian yhteistä tulevaisuutta. Yritän saada

siihen selkoa tehdessäni päätöstä siitä, olenko kotona kun Amalia palaa ryhmän kokouksesta.

Yhteiseen tulevaisuuteemme kuuluu paljon rakkautta, hellyyttä ja huumaa. Matkustamme parin vuoden kuluttua yhdessä Pariisiin. Siellä koemme kaiken sen, mistä lauluissa puhutaan. Elämme toisillemme niin että sattuu.

Toki nahistelemme tuon tuostakin kaikenlaisista pikkuasioista. On edessä kaksi tai kolme todella isoakin riitaa. Syyt eivät lopulta kuitenkaan ole niin vakavia, että ne loisivat pahemmin varjoa avioliittomme ylle. Delfoilaisten riidat unohtuvat heti kun ne on käyty, ja miltei aina niille nauretaan kuukausia etukäteen, vaikka ne tapahtuessaan ovatkin olevinaan kovin riipiviä.

Sikäli kuin muistamme, edessämme on siis monta upeaa vuotta. Yritämme olla ajattelematta liikaa ikäviä asioita. Tuttu juttu delfoilaistille.

Sinä synnyt viiden vuoden kuluttua. Olet kaunis lapsi. Oikeasti kaunis. Muistan, että saat nimeksesi Lethe, sillä sehän sinun nimesi on. Paitsi unohduksen virta Lethe on myös jumalattaren nimi. Sama nimi on joka kolmannella delfoilaisten tyttölapsella, mutta olkoon - nimen suosioon on syynsä.

Lapsuutesi tulee olemaan paras mahdollinen. Sinulta ei tule puuttumaan mitään. Ei rakkautta, ei huomiota. Käymme kanssasi ulkomailla, kaikkialla minne haluat mennä. Ei sinua toisaalta pilallekaan lellitä. Sinulla on turvalliset rajat. Varmistamme hyvinvointisi säännöllisillä terapiaistunnoilla, olethan sentään kahden delfoilaisten dementikon lapsi.

Ainoa ikävämpi sattumus lapsuudessasi on se, kun jäät auton alle ja jalkasi kipsataan kesäloman ajaksi. Et pääse uimaan ja se harmittaa sinua, mutta me luemme sinulle ääneen lempikirjojasi.

Lyhyesti sanottuna teemme kaikkemme. Olet kiitollinen kaikesta ja osoitat sen olemalla kaikin tavoin täydellinen tytär, vaikka teemme selväksi, että sinulla on oikeus heittäytyä myös hankalaksi, jos siltä tuntuu.

21-vuotiaana sinusta tulee kirjailija. Maailmanlaajuisesti ylistetty, rakastettu ja menestyvä. Jo viiden vuoden uran jälkeen kriitikot ovat yksimielisiä siitä, että tuotantosi tulee jäämään kirjallisuushistoriaan. Kaikki kolme romaania. *Tuskan trilogiaksi* niitä sanotaan.

25-vuotiaana puhut televisiohaastattelussa ihanaista vanhemmistasi ja saamastasi rakkaudesta ja sen vuoksi tuntemastasi syyllisyydestä. Kerrot, että niin kauan kuin muistat, olet halunnut kuolla. Kerrot, kuinka lapsena keräsit rohkeutta ja juoksit lopulta auton eteen ja kuinka petyit, kun jäit henkiin. Haastattelun jälkeen menet kotiin ja avaat ranteesi. Jäät henkiin, koska minä tulen paikalle ajoissa.

Katsot minua. Silmäsi ovat tyhjät ja sanasi särkevät sydämeni. Olen kirjoittanut ne muistiin.

Isä, älä anna minun kärsiä.

Sinusta tulisi kaunis lapsi, jota me rakastaisimme kovasti. Tällaisen poemin olen kirjannut itselleni muistiin, vaikka eihän sellaista pitäisi sortua tekemään. Poemeja tulee ja menee. Niihin ei ole viisasta takertua.